

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCURESTI

DREPT CIVIL – EFECTELE ACTULUI JURIDIC CIVIL

FACULTATEA DE CONTABILITATE SI INFORMATICA DE GESTIUNE

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCURESTI

FACULTATEA DE CONTABILITATE SI INFORMATICA DE GESTIUNE

DREPT CIVIL – EFECTELE ACTULUI JURIDIC CIVIL

CUPRINS

Notiunea actului juridic civil.....	1
Clasificarea actului juridic civil.....	1
Forma actului juridic civil.....	2
Efectele actului juridic civil.....	2
Notiunea si determinarea efectelor actului juridic civil.....	2
Principiile efectelor actului juridic civil.....	3
Nulitatea actului juridic civil.....	4
Bibliografie.....	5

Actul juridic civil

Notiunea actului juridic civil

Izvoarele raportului juridic civil cuprind, pe langa evenimentele juridice (fapte care se petrec independent de vointa omului si de care legea leaga nasterea, modificarea sau stingerea raporturilor juridice), si actiunile oamenilor, cele care produc rapoartele juridice. Acestea din urma, actiunile oamenilor, sunt impartite, dupa existenta sau nu a intentiei, in actiuni omenesti savarsite fara intentia de a produce efecte juridice si actiuni savarsite cu intentia de a produce efecte juridice, cunoscute si sub numele de **acte juridice**.

Codul civil nu cuprinde nici o definitie a actului juridic civil, dar in literatura de specialitate acesta este definit ca manifestare de vointa facuta cu intentia de a produce efecte juridice, respectiv de a naste, modifica ori stinge raportul juridic civil concret.

Notiunea de act juridic are doua intelesuri si anume: act juridic civil in sens de negotium (operatiunea juridica in sine) sau act juridic civil in sens de instrumentum (documentul care atesta manifestarea de vointa).

Clasificarea actelor juridice civile

Exista o diversitate de acte juridice civile in viata civila si de aceea este necesara o clasificare a lor in functie de anumite criterii. Unul dintre aceste criterii este cel al numarului partilor care imparte actele juridice in acte unilaterale (consta in manifestarea de vointa a unei singure parti, ex. testamentul, promisiunea publica de recompensa etc.), bilaterale (sunt rezultatul acordului de vointa a doua parti si mai poarta denumirea de contract sau conventie, ex. donatie, imprumut, mandat, contracte civile de vanzare-cumparare) si multilaterale (implica acordul de vointa ce provine de la trei sau mai multe parti, ex. contractul de societate). Importanta acestei clasificari este data de aprecierea valabilitatii actului juridic, dar si regimul juridic diferit pe care le au viciile de consimtamant.

Un alt criteriu de clasificare este cel al scopului urmarit la incheierea actelor juridice. Intalnim in acest caz actul juridic cu titlu oneros (cel in care in schimbul folosului patrimonial procurat de o parte celeilalte, se urmareste obtinerea unui folos patrimonial, ex. contractul de vanzare-cumparare, imprumutul cu dobanda) si actul juridic cu titlu gratuit (acela in care se procura un folos patrimonial fara a se urmari obtinerea altui folos patrimonial in schimb, ex. donatia, imprumutul fara dobanda, depozitul neremunerat).

Dupa efectul lor, avem acte juridice constitutive (dau nastere la un subiect de drept civil care nu a existat anterior), acte translative (au ca efect stramutarea unui drept subiectiv civil dintr-un patrimoniu in alt patrimoniu), si acte declarative (au ca efect consolidarea sau definitivarea unui drept subiectiv preexistent).

Dupa importanta sau gravitatea lor distingem acte juridice civile de conservare (preintampinarea pierderii unui drept subiectiv civil), de administrare (se realizeaza o normala punere in valoare a unui bun ori a unui patrimoniu) si acte de dispozitie (au ca rezultat iesirea din patrimoniu a unui bun sau a unui drept).

Criteriul continutului imparte actele juridice in patrimoniale si nepatrimoniale, iar criteriul formei de incheiere in consensuale (se incheie prin simpla manifestare de vointa a partilor), solemne (pentru incheierea lor nu este suficienta simpla manifestare de vointa, este necesara in plus respectarea unor cerinte de forma prevazute de lege) si reale (manifestarea de vointa este insotita de predarea bunului ce formeaza obiectul actului).

In functie de momentul producerii efectelor se disting acte intre vii (acele acte ce isi produc efectele neconditionat de moarte autorului sau autorilor lor) si acte pentru cauza de moarte (actele care isi produc efectele dupa moartea autorului lor). Modul de executare separa actele in acte juridice cu executare dintr-o data si acte juridice cu executare succesiva (executarea lor implica mai multe prestatii, esalonate in timp). Ultimul criteriu, cel al legaturii cu modalitatile, diferentiaza acte juridice pure si simple (nu cuprind o modalitate: termen, conditie sau sarcina) si acte afectate de modalitati.

Forma actului juridic civil

Prin forma actului juridic civil se intelege acea conditie de validare a actelor juridice care consta in modalitatea de exteriorizare a manifestarii de vointa facuta cu intentia de a produce efecte juridice.

In sens restrans, forma actului juridic civil reprezinta modalitatea de exteriorizare a vointei reale si este guvernata de principiul consensualismului. In sens larg, forma, sinonima cu “conditii de forma”, are trei acceptiuni: forma ceruta ad validatem – necesara pentru valabilitatea actului juridic; forma ceruta ad probationem – necesara pentru probarea actului juridic; forma ceruta pentru opozabilitatea actului juridic fata de terti (in caz de nerespectare terta persoana poate face abstractie de actul juridic).

Efectele actului juridic civil

Notiunea si determinarea efectelor actului juridic civil

Scopul pentru care se incheie un act juridic este producere de efecte juridice, acestea desemnand drepturile subiective si obligatiile civile la care da nastere, pe care le modifica sau le stinge un asemenea act. Aceste efecte reprezinta continutul unui act juridic civil. De aici rezulta ca a stabili efectele unui act juridic inseamna a cunoaste continutul acestuia, a cauzelor care precizeaza drepturile si obligatiile civile nascute, modificate sau stinse.

Efectele actului juridic civil sunt reglementate de Codul Civil prin doua grupe de norme:

- norme care reglementeaza efectele conventiilor sau contractelor, in general
- norme care reglementeaza efectele diferitelor contracte civile (ex. contractele de vanzare-cumparare, schimbul, societatea, mandatul, depozitul, amanetul, tranzactia, donatia) dar si efectele actului unilateral

Pentru a stabili efectele unui act juridic trebuie mai intai sa se stabileasca existenta acestuia. Atunci cand exista mijloace de proba suficiente si concludente, dovedirea existentei actului juridic atrage dupa sine stabilirea efectelor sale, acestea fiind clar exprimate. In practica, insa, desi se poate dovedi existenta actului juridic sunt intampinate dificultati la stabilirea efectelor acestora pentru ca acestea nu apar cu claritate, existand indoieli cu privire la continutul acelui act. In astfel de situatii se pune problema calificarii actului, adica stabilirea daca acesta este civil, comercial sau apartine altui domeniu.

Pentru stabilirea efectelor actului juridic in situatia prezentata mai sus se apeleaza la reguli de interpretare a actului juridic civil. Aceste reguli sunt:

1. “Conventiile obliga nu numai la ceea ce este expres in ele, dar la toate urmarile, ce echitatea, obiceiul sau legea da obligatiei dupa natura sa.”
2. “Clauzele obisnuite intr-un contract se subinteleg, desi nu sunt exprese intr-insul” (art.981 C.civ)
3. “Interpretarea contractelor se face dupa intentia comuna a partilor contractante, iar nu dupa sensul literar al termenilor” (art.977 C.civ)
4. “Cand este indoiala, conventia se interpreteaza in favoarea celui ce se obliga” (art.983 C.civ)
5. “Cand o clauza este primitoare de doua intelesuri, ea se interpreteaza in sensul ce poate avea un efect, iar nu in acela in care nu ar putea produce nici unul” (art. 978 C.civ)
6. “Toate clauzele conventiilor se interpreteaza unele prin altele, dandu-se fiecareia intelesul ce rezulta din actul intreg” (art.982 C.civ.)
7. “Termenii susceptibili de doua intelesuri se interpreteaza in intelesul ce se potriveste mai mult cu natura contractului” (art.979 C.civ)

8. “Dispozitiile indoioase se interpreteaza dupa obiceiul locului unde s-a incheiat contractul” (art.980 C.civ)
9. “Conventia nu cuprinde decat lucrurile asupra carora se pare ca partile si-au propus a contracta, oricat de generali ar fi termenii cu care s-a incheiat” (art.984 .civ)
10. “Cand intr-un contract s-a pus anume un caz pentru a se explica obligatia, nu se poate sustine ca printr-acesta s-a restrans intinderea ce angajamentul ar avea de drept in cazurile neexprese” (art. 985 C.civ)

Principiile efectelor actului juridic

Efectele actului juridic civil sunt guvernate de trei principii (reguli de drept civil), in functie de care se stabileste cum si fata de cine se produc aceste efecte.

Principiul fortei obligatorii

Acest principiu este dat de art. 969 alin.1 din Codul Civil: “conventiile legal facute au putere de lege intre partile contractante. Ele se pot revoca prin consimtamantul mutual sau din cauze autorizate de lege”.

Actul juridic odata incheiat nu este facultativ si este obligatoriu, adica da nastere la drepturi si obligatii care se impun partilor precum legea. Astfel, principiul fortei obligatorii reprezinta reflectarea in plan juridic a obligativitatii respectarii cuvântului dat.

Pentru contractele bilaterale, acest principiu este sinonim cu formularea: “contractul este legea partilor”, acestea trebuind sa execute obligatiile pe care si le-au asumat contractual. Libertatea contractuala presupune posibilitatea partilor de a incheia orice contract doresc, in sa odata acesta incheiat contractul trebuie respectat precum legea.

De la acest principiu exista si exceptii, si anume atunci cand efectele actului juridic nu se produc asa cum au intentionat partile.

Principiul irevocabilitatii actului juridic

Art.969 alin.2 Codul civil: actului bilateral nu i se poate pune capat prin vointa unei singure parti, iar actului juridic unilateral nu i se poate pune capat prin simpla manifestare de vointa a autorului actului.

In momentul incheierii unui act juridic se naste obligatia respectarii acestuia iar cel care incheie un astfel de act nu se poate razgandi, nerespectandu-l. Daca actul este bilateral anularea acestuia se poate face doar daca exista acordul ambelor parti, dar daca actul este unilateral desfiintarea acestuia este imposibila.

De la principiul irevocabilitatii actului juridic exista doua exceptii ce vizeaza, prima, actul juridic bilateral, iar a doua, actul juridic unilateral.

- Exceptii de la irevocabilitatea actelor unilaterale fac actele unilaterale in materie contractuala (oferata poate fi revocata pana in momentul ajungerii ei la destinatar), testamentele (sunt acte juridice revocabile prin natura lor) si renuntarea mostenirii.
- Exceptii de la irevocabilitatea actelor bilaterale sau multilaterale sunt donatiile intre sotii, contractele de locatiune pe durata nelimitata, stingerea mandatului, restituirea unui depozit.

Principiul relativitatii efectelor actului juridic civil

Art.969 alin.1 Codul civil spune ca puterea de lege a conventiilor legal facute au putere numai intre partile contractante. Art.973 Codul civil: conventiile produc efecte numai intre partile contractante nu si fata de al treilea.

Prin raportare la pincipiul obligativitatii un individ este obligat sa respecte actele juridice incheiate de el dar nu si pe acelea incheiate de alte persoane. Conform acestui principiu, actul juridic are efecte relative, adica nu ii poate afecta decat pe cei care il incheie.

Acest principiu presupune existenta a trei notiuni: parte, avanzi-cauza si terti. Parte este persoana care incheie, personal sau prin reprezentant, un act juridic civil. Avanzii-cauza sunt persoanele care nu sunt nici parti nici terti si care suporta efectele actului juridic din cauza legaturii existente intre ei si parti.

Sunt trei categorii de avanzi-cauza, si anume: succesorii universali si cei cu titlu universal; succesorii cu titlu particular; creditorii chirografari.

Succesorul universal este fie o persoana fizica ce dobandeste un patrimoniu la decesul altei persoane fizice, fie o persoana juridica ce obtine un patrimoniu prin fuziune sau absorbtie. Succesorul cu titlu universal este persoana fizica ce dobandeste o fractiune din patrimoniul unei alte persoane fizice ce a decedat, sau este persoana juridica care dobandeste o parte din patrimoniul unei persoane juridice divizate. Succesorii cu titlu particular sunt cei care dobandesc un anumit drept individual. Creditorii chirografari sunt acei creditori care nu au o garantie reala pentru creanta lor, dar au drept de gaj general asupra patrimoniului debitorului lor.

Tertii sunt persoanele care nu au incheiat nici personal, nici prin reprezentant un act juridic civil. Asupra lor nu se produce nici un fel de efecte ale incheierii actului juridic.

Exceptiile de la acest principiu sunt acele cazuri in care actul juridic produce efecte si fata de alte persoane decat partile, ca o consecinta a vointei partilor ce au incheiat acel act. Sunt doua tipuri de exceptii: reale si aparente.

Exceptiile aparente (sunt cele care numai la o prima vedere par ca se abat de la acest principiu, efectele actului subordonandu-se insa acestuia) includ situatia avanzilor-cauza, promisiunea faptei altuia (o parte se obliga sa determine un tert sa aiba o anumita conduita), simulatia, reprezentarea.

Exceptiile reale sunt cele in care actul juridic civil produce efecte si fata de alte persoane decat partile, ca o consecinta a vointei partilor ce au incheiat actul. Stipulatia pentru altul, sau contractul in favoarea unei a treia persoane, este o astfel de exceptie: promitentul se obliga fata de stipulant sa execute o prestatie in favoarea tertului beneficiar.

Nulitatea actului juridic civil

Literatura juridica este cea care a formulat o definitie a nulitatii actului juridic civil, spunand despre aceasta ca este sanctiunea de drept civil ce lipseste actul juridic civil de acele efecte contrarii normelor juridice edictate pentru incheierea sa valabila.

Nulitatea indeplineste doua functii: una preventiva si una sanctionatorie. Functia preventiva consta in efectul inhibitoriu pe care il are asupra subiectilor de drept tentati sa incheie un act juridic fara a respecta conditiile de validitate ale acestuia. Functia sanctionatorie intervine in momentul in care s-a incheiat un act juridic ce nu respecta conditiile de validitate.

Nulitatea partiala este aceea care anuleaza numai anumite efecte ale actului juridic, celelalte producandu-se doar daca nu contravin legii. Nulitatea totala anuleaza intregul act juridic civil.

Nulitatea expresa este prevazuta intr-o dispozitie legala (Codul civil sau alt izvor de drept civil), in timp ce nulitatea virtuala nu este prevazuta expres de lege, dar rezulta din exprimarea normei legale sau din scopul ei.

Nulitatea de fond se aplica in cazul lipsei sau a nevalabilitatii unei conditii de fond a actului juridic. Nulitatea de forma intervine in cazul in care nu este respectata forma ceruta ad validitatem.

Nulitatea absoluta este sactiunea aplicata in cazul in care este nerespectata o norma ce apara un interes general. Cauzele ce conduc la aplicarea acestui tip de nulitate sunt lipsa unei conditii esentiale a actului juridic; fraudarea legii; incheierea actului juridic cu incalcarea normelor imperative ale legii, ordinii publice sau a bunelor moravuri.

Nulitatea relativa intervine in momentul in care nu este respectata o norma ce ocroteste un drept privat. Cauzele acestui tip de nulitate pot fi: existenta unui viciu de consimtamant; lipsa discernamantului uneia dintre parti; una dintre parti nu are capacitate de exercitiu.

BIBLIOGRAFIE

1. Drept civil – curs pentru pregatirea examenului de licenta, Editura Lumina Lex, 1997
2. Drept civil, Raluca Dimitriu, Editura ASE
3. Drept civil pentru invatamantul superior economic, B.Stefanescu, R.Dimitriu, Editura Lumina Lex, 2002